

שעתה נעלמה ממנו הידיעה שהוא טמא משום שלא שם לבו שנגיעה זו מטמאתו. וידיעת בית רבו נחשבת לפי רבי כידיעה בתחילה והעלם אחריו.

אמר ליה רב פפא לאביי: אלא הא דקתני במתניתין "אין בה ידיעה בתחילה ויש בה ידיעה בסוף" — שעיר הנעשה בחוץ ויום הכיפורים מכפר, "מי איכא דלית ליה ידיעת בית רבו, ואם כן, על מי בא הקרבן הזה לכפר?"

אמר ליה אביי: אין! משכחת לה בתינוק שנשבה לבין הנכרים, שאין לו אפילו ידיעת בית רבו. ועליו מכפר השעיר החיצון עם יום הכיפורים.

שנינו במשנה: **יציאות שבת שתיים שהן ארבע.**

תנן התם, בתחילת מסכת שבת: יציאות השבת שתיים שהן ארבע בפנים, ושתיים שהן ארבע בחוץ?

והוינן בה: מאי שנא הכא, דתנא שתיים שהן ארבע, ותו לא. ומאי שנא התם, דתני שתיים שהן ארבע בפנים, ושתיים שהן ארבע בחוץ?

ומשנינן: התם, דעיקר שבת הוא, תני אבות [שהן ההוצאות, של העני ושל בעל הבית, שההוצאה מפורשת בתורה] ותולדות [שהן ההכנסות, שאינן מפורשות בתורה]. אבל הכא, דלאו עיקר שבת הוא, אבות תני, ותולדות לא תני.

אך דוחה הגמרא את התירוץ הזה, כי לא יתכן לומר שכאן נשנו אבות בלבד, שהרי אבות, מאי נינהו — יציאות. והרי יציאות, תרתי הויין! אחת לעומד בפנים, ואחת

לעומד בחוץ, וכיצד שנינו שחייב ארבע?

וכי תימא לא הויין כל הארבע לחיובא אלא מהן לחיוב ומהן לפטור [וכגון אם רק עקר ולא הניח, או הניח ולא עקר], והא דומיא דמראות נגעים קתני, מה התם כולהו לחיובא, אף הכא כולהו לחיובא?!

אלא, אמר רב פפא: התם, דעיקר שבת הוא תני חיובי ופטורי. הכא, חיובי תני, ופטורי לא תני.

אלא שעדיין אין תירוצו מחוור: חיובי מאי נינהו — יציאות. ויציאות, תרתי הוא דהויין?!

ומתרצת הגמרא: כונת רב פפא לומר שארבעת חיובי המשנה מהתורה הם — שתיים דהוצאה ושתיים דהכנסה.

אלא, שעדיין קשה על תירוצו של רב פפא: והא יציאות קתני, ואילו רב פפא מונה גם שתי הכנסות?!

אמר רב אשי, להסביר תירוצו של רב פפא: תנא — הכנסה נמי 'הוצאה' קרי לה!

וממאי שגם הכנסה מיקרי הוצאה דתנן ה-ב במסכת שבת, בפרק כלל גדול [עג א], במשנה המבארת את ל"ט מלאכות: **המוציא מרשות לרשות, חיוב!**

מי לא עסקינן דקא מעייל עיולי מרשות הרבים לרשות היחיד, שהרי גם העברה זאת היא מרשות לרשות, וקא קרי ליה הוצאה.

ומנסה הגמרא לדחות את הראיה: ודלמא איירי תנא רק כאשר קא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים ולהכי קאמר המוציא מרשות

לרשות?

ודוחה הגמרא את הדחיה: **אם בן**, שמדבר התנא דוקא במוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, **ניתני: המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים. מאי טעמא נקט התנא לשון 'מרשות לרשות'?** אם לא לומר לך, **דאפילו מרשות הרבים לרשות היחיד. וקא קרי ליה הוצאה.**

ומסבירה הגמרא: **ומעמא לקריאת הכנסה בלשון הוצאה מאי הוא?** —

תנא, כל עקירת חפץ ממקומו — הוצאה קרי לה. שלשון הוצאה מתייחס להוצאת החפץ מהמקום שהוא מונח בו. וגם כשהוא נעקר מרשות הרבים, הוא מוצא ממקומו שם.

אמר רבינא: מתניתין דריש מסכת שבת נמי דיקא, שקורא התנא להכנסה בלשון הוצאה. **דקתני "יציאות השבת שנים שהן ארבע לבעל הבית העומד בפנים, ושנים שהן ארבע לעני העומד בחוץ" וקא מפרש התנא מהן היציאות,** ומיד בתחילת דבריו הוא מבאר כיצד היא **הכנסה** של העני מרשות הרבים לרשות היחיד. **שמע מינה,** שגם הכנסה — לשון הוצאה היא.

רבא אמר: "רשויות" קתני במתניתין, ולא יציאות. ולכן לא יקשה אמאי קרי להכנסה הוצאה. והכי קא אמר תנא דמתניתין: **רשויות שבת,** הן **שנים,** דהיינו רשות היחיד ורשות הרבים. ועל ידן יש לך שני

איסורים לעומד בפנים, ושני איסורים לעומד בחוץ.

שנינו במשנה: **מראות נגעים** — שנים אבות, **שהן ארבעה,** עם שתי תולדותיהם.

שני האבות ושתי התולדות של מראות נגעים נלמדים מהפסוק "אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת, והיה בעור בשרו לנגע צרעת". ודרשינן, שהבהרת והשאת הם אבות נגעים, ואילו ה"ספחת" אינה נגע בפני עצמו, אלא היא כינוי לשתי התולדות של שני האבות, שהן "נספחות" במראה הלובן שלהן, כל תולדה לאביה.

ואלו הן מראות הלובן של האבות התולדות:

הבהרת היא בעלת מראה הלובן הבהיר ביותר, ונראית כלובן השלג.

השאת היא בדרגת הלובן השניה, ונראית כלובן הצמר הנקי של טלה בן יומו.

תולדת הבהרת היא בדרגת הלובן השלישית, ונראית כסיד הלבן שהיו מסידין בו את ההיכל.

תולדת השאת היא בדרגת הלובן הרביעית, והיא נראית כלובן של קרום ביצה.

תנן התם, בתחילת מסכת נגעים: **מראות נגעים שנים אבות, שהן ארבעה** (1) ביחד עם

נקבה, "עזה כשלג", וכן "שניה לה". ומבאר הרש"ש שבהמשך המשנה מתייחס התנא לצרעת, שהיא לשון נקבה. ובפירושו נקטנו בלשון נקבה מחמת ההתייחסות ללבנינות או

1. שנים שהן ארבעה. רש"י מבאר שנקט התנא לשון זכר ["ארבעה" ולא ארבע], לפי ש"מראה" הוא לשון זכר.

אכן, בהמשך המשנה נוקט התנא בלשון

שתי תולדות של האבות.

ואלו הן האבות ותולדות:

בהרת היא האב הראשון, שלבנינותה **עזה כשלוג**. שהיא דרגת הלובן הראשונה!

שניה לה, תולדתה, לבנינותה היא **כסיד ההיכל**, שהיא דרגת הלובן השלישית!

שאת היא האב השני, שלבנינותה היא **כצמר לבן**, שהיא דרגת הלובן השניה!

שניה לה, תולדתה, לבנינותה היא **כקרום הביצה**, שהיא דרגת הלובן הרביעית!

עד כאן לשון המשנה במסכת נגעים.

והנפקא מינה לחלוקת ארבעת הנגעים לשני אבות ושתי תולדותיהן היא בכך שכל אב מצטרף לתולדתו להשלים את שיעור הנגע לכגריס, שהוא השיעור המטמא בנגעים! (2)

אמר רבי הנינא: מאן תנא ששנה את המשנה שמראות נגעים מתחלקין לשני אבות ולשתי תולדות — דלא כרבי עקיבא! (3)

דאי משנתנו סוברת **כרבי עקיבא**, כיון דאמר רבי עקיבא ששנו חכמים את ארבעת המראות לפי סדר דרגות הלובן שלהן, זו למעלה מזו וזו למעלה מזו, כדי שנדע איזה מראה של נגע מצטרף לחבירו להשלימו לשיעור גריס [שהוא השיעור הקטן ביותר של נגע המטמא בטומאת נגעים], שאין מצטרפין אלא שני מראות הסמוכים זה לזה בדרגות הלובן שלהן, הרי אם נחלוק את ארבעת המראות לשני אבות ולשתי תולדותיהן, ויצטרפו רק אב ותולדתו, וכמו ששנינו במשנה במסכת נגעים, **אם כן, טיהרת את המראה של סיד ההיכל מלצרף** חצי שיעור גריס ממנו לחצי שיעור של כל נגע אחר!

לדרגת הלובן, שהן לשון נקבה.

2. וכן שני האבות מצטרפים, משום שדרשינן בתורת כהנים, מהפסוק "והיה בעור בשרו", שמצטרפים זה עם זה. וביאר הר"ש בתחילת מסכת נגעים, שהריבוי מהמילה "והיה" מלמד רק על צירוף האבות, בהרת ושאת, המפורשים בתורה, ולא על צירוף התולדות, שרק נרמזו במילה "ספחת", ולכן מצטרפות התולדות רק עם אבותיהם, ולא עם אב אחר ולא עם תולדה אחרת.

והמקדש דוד [ג ד] הסתפק האם ניתן לחבר יחד שלשה מראות, באמצעות מראה אמצעי, המצטרף לכל אחד מהשנים האחרים. וכגון שהיה חצי גריס במראה השלג, וסמוך לו היה חצי גריס כמראה הצמר, ובסמוך לו היה חצי

גריס כמראה קרום ביצה [שבצורה הזאת, השלג והצמר, שהם אבות, מצטרפים. וכמו כן מצטרפים גם הצמר וקרום הביצה, שהם אב ותולדה. אך השלג וקרום הביצה אינם צירוף], האם עתה כולם מצורפים יחד משום שמראה הצמר מצטרף לשניהם, ולכן אם היתה שיעור אחת לבנה במראה השלג ושיעור שניה לבנה במראה הקרום, נחשב הדבר שיש שתי שיערות בנגע אחד, והוא מטמא. או שמא נחשב הדבר לשני נגעים שונים, ואין כאן שתי שיערות בנגע אחד, ואינו מטמא. וכן תהיה נפקא מינה, אם בכל אחד משלשת המראות יהיה שליש הגריס.

3. כי רבי עקיבא סובר, שצירופי הנגעים הם זו למעלה מזו. כלומר, כל נגע מצטרף עם נגע הגבוה ממנו מעלה אחת במראה הלובן, ולא עם

הרי זה לא יתכן לרבי עקיבא, שאמר אין מצטרפים אלא שני נגעים הסמוכים זה לזה בדרגת הלובן שלהם, ולפיו אי אפשר לצרף את מראה סיד הלבן, שהוא דרגת הלובן השלישית, לבהרת, שהיא דרגת הלובן הראשונה. כי הרי בין הבהרת ובין סיד

כי **בהדי מאן ליצרפיה?** לאיזה מראה של נגע ניתן לצרף את סיד ההיכל, אליבא דרבי עקיבא?

ליצרפיה בהדי בהרת, שהיא האב שלו –

הוא רק מחמת דמיון המראות. ולכן, כל נגע מצטרף עם הנגע הסמוך לו, שהוא דומה לו. ומבואר, שרבי עקיבא וחכמים נחלקו, האם דין הצירוף תלוי באבות ותולדות, או בדמיון המראות.

ולפי דעת רש"י, הם נחלקו גם האם הסיד הוא תולדה של בהרת, או של השאת.

דעת **בעל המאור והראב"ד** [בהשגות על הרמב"ם טומאת צרעת א ג], שלכולי עלמא אי אפשר לצרף מראות שאינם סמוכים, וכן אי אפשר לצרף מראות שאינם מאותו אב, אלא שהתנא של משנתנו סובר, שהסיד והצמר שוים בחוזק הלובן, והם חלוקים רק במישוש שלהם [כגון, שאחד לח ואחד יבש, או שאחד חלק ואחד מחוספס], או שהם חלוקים בגוון של הלובן, אך בחוזק הלובן הם שוים. והשלג והסיד הם אותו סוג לובן, ששניהם באותו גוון או ששניהם לחים, וחלוקים רק בחוזק הלובן, ולכן הסיד הוא תולדה של השלג, וכן הצמר והקרום שוים בסוג הלובן וחלוקים בחוזק הלובן, ולכן הקרום הוא תולדה של הצמר. וזהו הטעם שהתולדה מצטרפת עם האב שלה, שהרי הם סמוכים בחוזק הלובן. אך לפי רבי עקיבא, הצמר יותר לבן מהסיד, [וזהו כוונת רבי עקיבא "זו למעלה מזו"], ואם כן, הסיד לא יכול להצטרף עם השלג, כיון שאינם סמוכים בחוזק הלובן, שהרי הצמר מפסיק ביניהם, אלא הסיד מצטרף עם הצמר, משום שגם הסיד הוא תולדה של השאת, וכדעת

נגע שגבוה ממנו בשתי מעלות. ולפיו, הסיד אינו מצטרף עם השלג, לפי שהשלג גבוה מהסיד בשתי מעלות במדרגות הלובן, אלא הוא מצטרף רק עם הצמר, הגבוה ממנו מעלה אחת.

ואילו לפי התנא של משנתנו, כיון שהסיד הוא תולדה של השלג, הרי הוא מצטרף עם השלג, ולא עם הצמר.

וביאר רש"י, שרבי עקיבא סובר, שגם הסיד הוא תולדה של השאת, והיינו, שלשאת יש שתי תולדות, ואילו לבהרת אין תולדה כלל. כי אם הסיד היה תולדה של הבהרת, לא יתכן לומר שהם מצטרפים.

ובהערות על הר"ש, ב"חברותא בעיון" לסדר טהרות, בתחילת מסכת נגעים, ביארנו, שרבי עקיבא סובר, שהטעם של הצירוף הוא משום דמיון המראות, שכל המראות הסמוכים, שהם דומים זה לזה, הרי הם מצטרפים. אלא שרש"י סובר, שגם מראות שהם דומים, אם הם משני אבות, הם אינם מצטרפים. שהרי כל הסיבה שהתורה חילקה אותם לאבות ולתולדות, ולא כתבה התורה שיש ארבעה מראות, זה רק כדי לומר איך הם מצטרפים, ולכן הוכרח רש"י לומר, שלפי רבי עקיבא הסיד הוא תולדה של השאת, ולא של הבהרת.

אך **התוספות** חולקים על רש"י, והם סוברים, שגם לפי רבי עקיבא הסיד הוא תולדה של הבהרת, אלא שהסיד מצטרף עם הצמר ולא עם השלג, משום שדין הצירוף לא תלוי כלל באב ותולדה, ונגע יכול להצטרף גם עם אב אחר, אלא שהצירוף

ואי אמרת ליצרפיה לסיד ההיכל בהרי שאת הסמוכה לו, הרי לפי התנא של משנתנו, המחלק את ארבעת הנגעים לשני אבות ולשתי תולדות, אי אפשר לצרף את סיד ההיכל לשאת, שהרי סיד ההיכל לאו תולדה

ההיכל, איכא שאת, שהיא בדרגת הלובן השניה, דעדיפא מיניה, שהיא עדיפה על בהרת להצטרף לסיד ההיכל, שהרי השאת היא השניה הסמוכה לשלישית, ואילו הבהרת היא הראשונה, ורחוקה מסיד הלבן בשתי דרגות לובן.

רבי יהושע את רבי עקיבא, שהמשנה תכתוב רק מקרום ולמעלה טמא, ומצטרפים זה עם זה, איך נדע את סדר הצירופים, אולי כולם מצטרפים זה עם זה? ותיצרו, שהוקשה לו, שיהיה כתוב מפורש, שכל אחד מצטרף עם הסמוך אליו, ומסברא נדע את דרגות הלובן. וראה ברש"י שם שתירץ באופן אחר, אך כל זה דוחק.

ג. בירושלמי מפורש, שכל המראות מצטרפות זה עם זה, ויש שם ארבע דעות אמוראים מהיכן למדים את זה, וצריך לומר שירושלמי חולק על הבבלי.

ד. במשנה בנגעים [א ג] שינו, ארבעה מראות האלו מצטרפים זה עם זה, ובפשטות משמע שכל המראות מצטרפים, וראה בפירוש הר"ש שם שדחק, שלא כולם מצטרפים, אלא כל תולדה מצטרפת עם האב שלה.

ה. עוד הקשה הרמב"ן, מנין ידע רבי חנינא, שרבי עקיבא אמר "זו למעלה מזו" לגבי צירוף, שכל נגע מצטרף עם הנגע הסמוך לו, אולי רבי עקיבא לא דיבר כלל על צירוף?

דעת הרמב"ם [טומאת צרעת א ג] והרמב"ן [במלחמות ובחידושיו למסכת שבועות], שכל הארבעה מראות מצטרפים זה עם זה, משום שלמדים מהפסוק "והיה" שכל הנגעים מצטרפים, ולא רק שני האבות, ולפי זה מיושבים כל הקושיות. ומה שמבואר בגמרא שלפי רבי עקיבא הסיד מצטרף עם השאת ולא עם הבהרת, ביאר הרמב"ן, שלא מדובר כלל על צירוף של שני חצאי גריס, אלא הגמרא דנה למי לשייך את

רש"י והר"ש.

ולשיטות הראשונים הללו, השלג והצמר מצטרפים, משום שבתורת כהנים דרשו מהפסוק "והיה", שהבהרת והשאת מצטרפים. וכן הצמר והקרום מצטרפים, [אף שהצמר גבוה מהקרום שתי מעלות, מכל מקום הם מצטרפים, משום שהתורה ריבתה תולדה לשאת יותר מאשר לבהרת, כמבואר בגמרא שם ובראשונים]. ולפי חכמים מצטרפים גם השלג והסיד, משום שהם אב ותולדה, אך אין מצטרפים השלג והקרום, ולא הסיד והקרום, ולא הצמר והסיד, משום שאינם מאותו אב. ולפי רבי עקיבא, מצטרפים גם הצמר והסיד, והסיד והקרום, משום שהם סמוכים, [ולפי דעת רש"י ובעל המאור משום שהם גם מאותו אב], אך אין מצטרפים השלג והסיד, ולא השלג והקרום, משום שאינם סמוכים, ולפי רבי מאיר, השלג מצטרף עם הקרום, ועם הסיד, והקרום מצטרף עם הצמר, אך השלג לא מצטרף עם הצמר, והסיד לא מצטרף עם הצמר ועם הקרום. וכן כתב החזון איש [ב א].

אך יש להקשות על השיטות הללו כמה קושיות:

א. התוספות במסכת שבועות [ה ב] הקשו, מדוע אין התולדות מצטרפים גם כשהם מאב אחר, כמו ששני האבות מצטרפים? ותירץ על זה הר"ש, שהריבוי של התורת כהנים מהפסוק "והיה", זה רק על האבות, משום שהם כתובים בתורה מפורש.

ב. התוספות שם [ו א] הקשו, לפי מה ששאל

אי אפשר לומר כך לפי רבי עקיבא, שהרי **איבא סיד** ההיכל בין שאת, שבדרגה השניה, לקרום הביצה שבדרגה הרביעית **דעדיף מיניה** דשאת. שהרי סיד ההיכל הוא סמוך בדרגתו השלישית לקרום הביצה שהוא בדרגה הרביעית, ולרבי עקיבא מצטרפים רק מראות הסמוכים זה לזה!

ואי אמרת **ליצרפיה לקרום ביצה** בהדי סיד ההיכל הסמוך לו — **לאו בר מיניה הוא!** שהרי קרום הביצה הוא תולדת השאת, ואילו סיד ההיכל הוא תולדת הבהרת.

וכיון שאי אפשר להעמיד גם מצד קרום ביצה כרבי עקיבא, מדוע לא דייקת ממנו שהתנא דמראות נגעים הוא דלא כרבי עקיבא?

ומשנינן: **האי מאי תיקשי לך?**

א-1

בשלמא בלא הקושיה אל מה יצטרף סיד **ההיכל**, מקרום הביצה לא הוה קשיא כיצד

דידיה הוא! ולפיכך, לא יתכן להעמיד את משנתנו כרבי עקיבא, כי לפיו, בהכרח, אין חלוקה לאבות ולתולדות. אלא יש לשנות לפיו את המשנה של ארבע מראות נגעים לפי סדר הלובן שלהם: בהרת עזה כשלג, שאת כצמר לבן, ושניה לה סיד ההיכל וקרום הביצה! וזה ששונים את המראות זו למעלה מזו הוא ללמדנו שצירופן הוא רק בשני מראות סמוכים, ולרבי עקיבא הבהרת תצטרף לשאת הסמוכה לה, והשאת לסיד ההיכל הסמוך לו, וכן סיד ההיכל, שהוא שלישי, יכול להצטרף בין לשאת שהיא שניה ובין לקרום הביצה שהוא רביעי.

ופרכינן: **אי הכי**, שדייקת כי משנתנו היא דלא כרבי עקיבא משום שאי אפשר לצרף בהרת לסיד ההיכל מחמת שהן רחוקות שתי דרגות, ולרבי עקיבא מרחק של שתי דרגות בין המראות מונע את צירופן, **קרום ביצה נמי תיקשי לך**, שאי אפשר להעמידו כרבי עקיבא כי **בהדי מאן ליצרפיה?** אם אמרת **ליצרפיה לקרום הביצה בהדי שאת**, [אביו],

הסיד, האם הוא תולדה של הבהרת או של השאת.

וביאר הרמב"ן, שלפי התנא של משנתנו, שהסיד הוא תולדה של הבהרת, על כרחך צריך לומר, שהשלג והסיד הם גוון אחד של לובן, והצמר והקרום הם גוון אחר של לובן, שאם לא כן, מדוע הסיד מתייחס לבהרת יותר מאשר לשאת, הרי הסיד פחות לבן מהשאת. אך רבי עקיבא אומר, זה למעלה מזה. וכונתו, שכולם בגוון אחד של לובן, והם חלוקים רק בחוזק הלובן, ולפי זה, על כרחך, שהסיד הוא תולדה של השאת, שהרי אין סיבה לייחס אותו לבהרת, ולכן אמר רב חנינא, שמשנתנו סוברת שלא כמו

רבי עקיבא.

ובדעת הרמב"ם, ראה **בכסף משנה ובחזון איש** [ב ד]. **ובפירוש המשנה** [סוף משנה ג] כתב הרמב"ם, שלפי חכמים הצמר יותר לבן מהסיד, ולפי רבי עקיבא הסיד יותר לבן מהצמר.

והגר"א כתב, שהתנא של המשנה סובר, שכל תולדה מצטרפת רק עם האב שלה, והתנא של משנה ג' סובר, שכל הנגעים מצטרפים, ובמשנה ד' נחלקו בזה התנאים. ועוד כתב הגר"א, שסדר הלובן שלהם הוא: שלג, סיד ההיכל, צמר לבן, קרום ביצה. ושלא כמו שכתבו כל הראשונים.